

HISTORIEN OMKRING EN GAMMEL VALS.

Det er altid noget særligt, når en dansemelodi bliver brugt i levende tradition i 200 år.

Da jeg i begyndelsen af 1980'erne tog ud på Hindsholm nord for Kerteminde, besøgte jeg den 82-årige Poul Olsen i Martofte (søn af den legendariske spillemand Lars Olsen (d.y.) i Midskov). Han spillede en gammel vals som han kaldte "Stine Anders Lausens Vals" for os.

Af skomager Arne Chistiansen i Dalby fik jeg på samme tid kopi af en nodebog, som hans fader (H.P.Christiansen) i 1958 havde skrevet til Arnes søn. I den bog står samme melodi med titlen "Gammel Vals".

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "Gammel Vals." The score is written on five staves. The first staff is the treble clef, with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The melody is written in a simple, folk-like style with many eighth and sixteenth notes. There are several slurs and accents throughout the piece. The second staff continues the melody. The third staff is the bass clef, showing a simple accompaniment pattern with many eighth notes and rests. The fourth staff continues the melody, with some repeat signs and first/second endings marked with "I" and "II". The fifth staff continues the melody and ends with a double bar line and a repeat sign.

I nodebøger fra andre af egnens musikere dukkede melodien blandt andet op som "Kirstine Anders Larsens Vals" og "Stine Anders Larsens Brudevals".

Da jeg senere fik kopi af en nodebog fra begyndelsen af 1800-tallet skrevet af Lars Olsen (d.y.)'s morfar, Lars Olsen (d.æ.) fra Martofte, opdagede jeg at melodien også stod deri med titlen "372 Wals". Her mangler tredjestykket dog, hvorfor jeg troede, at det var føjet til i løbet af 1800-tallet, men jeg blev klogere.

Lars Olsen (d.æ.) blev født i 1782 og som soldat kom han til regimentsmusikken i København (Hoboisterne). Han har været dygtig, for han kom også til at spille i Det kongelige Teater. Når han - efter at han var vendt tilbage til Hindsholm - besøgte sine gamle musikervenner på Sjælland, sejlede han gratis med postsmakken den lange rejse over Storebælt mod at han underholdt de andre rejsende med sit violinspil.

Godset Schelenborg ved Stubberup var i baron Carl Juel-Brockdorffs eje. Han ejede også Valdemars Slot på Tåsinge. Han var musikinteresseret og omtales som "musikkammerherren". Hans orkestre var store, omkring 16 mand, og bestod af bønder, skytter, skovfolk og spillemænd fra hans to godser. Når der skulle være musik på Schelenborg blev Lars Olsen (d.æ.) således beordret til at møde op og spille med.

Nogle musikere mente at Lars Olsen (d.æ.) havde en ejendommelig violin. De sagde, at når vi havde en sådan, kunne vi sagtens spille. Han bød dem så at prøve, men den var så vanskelig at stryge at ingen kunne næsten få noget ud af den. Lars Olsen (d.æ.) gik altid med en skindhandske på venstre hånd selvom "der var en hede så ravnen gabede". Det var for at holde huden blød og fin - eller måske snarere for at beskytte mod gigt. Hans spil havde sin styrke særlig i retning af følelse.

"Stine Anders Lausens Vals" blev spillet ved et bryllup i Holev. Forgæves har jeg søgt efter en "Anders Lausen" i Holev med en datter "Stine". Først for nylig er brikkerne faldet på plads for mig.

Vi begynder i Skalkendrup ved Bovense på Østfyn. Her boede i sidste del af 1700-tallet en Peder der blandt andet havde børnene Ole (født omkring 1760) og Maren (født 1765). Ole Pedersen kom som ung til Holevgård, som han senere overtog. Maren har været på de kanter, muligvis i huset hos sin bror, for hun "kom galt afsted" med en ung mand, Knud, som tjente på hovedgården Klarskovgård, som ligger kun en kilometer nord for Holev. Lige før jul 1800 fødte Maren Pedersdatter Anna Kirstina som "uægte barn fra Klarschov", og hun blev døbt i Bovense Kirke. "til Barnefader blev udlagt en Bonde Karl tjenende på Klarschov ved navn Knud Olsen". Den 11. januar blev Maren Pedersdatter begravet, 36 år gammel. Ane Kristine

Knudsdatter kom som "fattigplejebarn" til en familie i Bovense. Senere blev hun plejebarn i Holev hos sin onkel Ole Pedersen på Holevgård.

På Hindsholm, i Viby, ventede hollænderen [person, der passede gaardens mejeri (hollænderiet), kreaturerne m. m.] Claus Duchs hustru deres tredje fælles barn i 1798. Claus havde allerede seks børn fra et tidligere ægteskab. Men Claus døde 51 år gammel førend datteren blev født. Hun fik navnet Clausine Duch og voksede op på mejerigården i Bøgebjerg i en stor familie idet moderen havde giftet sig med den ny forpagter dér. I 1821 blev Clausine gift med ungkarl Anders Larsen i Martofte. De fik to børn, men syv år senere døde Clausine 31 år gammel. Anders Larsen var nu alene med to børn - men allerede fire måneder senere var der aftalt bryllup med Ane Kirstine Knudsdatter på 28 år, plejedatter af gårdmand Ole Pedersen i Holev.

Lars Olsen (.d.y.) har skrevet:

Min morfar var engang med gamle Anders Larsen i Martofte i Holev og spille til hans bryllup. Der var stort gilde med flere spillemænd fra Odense, og som lod til at have lidt svært ved at finde sig i at spille sammen med denne vadmelsbonde. Brudemanden bad de finte spillere om tilladelse til, at hans spillemand også måtte spille ham et stykke, hvad der tillades. Han gav sig til at stemme sin violin, hvad altid varede meget længe, når han ville spille noget betydeligt. De andre spillere kiggede til hverandre, og troede, hvad kan det blive til, han kan jo ikke stemme sin violin. Han blev jo da færdig, og tog så fat. De havde nær ganske tabt næse og mund, og kunde slet ikke finde at finde på noget at spille til, og gæsterne holdt op at spise, og rakte hals. Der var aldrig hørt noget lignende. Spillerne blev pludselig så smidige i ryggen, og bad ham indtage førstepladsen på højre fløj. Fra dette bryllup, stammer den såkaldte "Stine Andersens Vals", som jeg så ofte har spillet, og som tit blev bestilt.

Anders og Stines første barn var en datter, som fik navnet Clausine.

Mit seneste "fund" er, at melodien også står i Jacob Jensen Pelles nodebog fra 1804 som "Vals No 22". Pelle boede på Tåsinge, så jeg gætter på, at han har spillet i baron Carl Juel-Brockdorffs orkester på Valdemars Slot og været med på Schelenborg. Dér er melodien blevet spillet, og Lars Olsen (d.æ.) har noteret den i sin nodebog. Men kun de to første dele. I Pelles nodebog står alle tre dele, som også står i de senere i Hindsholm-nodebøger.

Tage Aabech, 2022